

IFRIC тумачење 2

Учешћа чланова кооперативних ентитета и слични инструменти

Референце

- IAS 32 *Финансијски инструменти: обелодањивање и презентација* (ревидиран 2003. године)¹,
- IAS 39 *Финансијски инструменти: признавање и одмеравање* (ревидиран 2003. године).

Историјат

1 Кооперативни и слични ентитети су формиран од стране група лица у циљу задовољења заједничких економских или друштвених потреба. Национални закони обично дефинишу кооперативни ентитет као друштво које покушава да промовише економски напредак својих чланова путем заједничких пословних операција (принцип само-помоћи). Учешћа чланова у кооперативним ентитетима се често карактеришу као учешћа, јединице или слично, а у даљем тексту се називају “учешћа чланова”.

2 IAS 32 успоставља принципе класификације финансијских инструмената као финансијских обавеза или капитала. Нарочито, ови принципи се примењују на класификацију утрживих инструмената који омогућавају имаоцу да прода те инструменте емитенту за готовину или други финансијски инструмент. Примена принципа на учешћа чланова у кооперативним ентитетима и сличним инструментима може представљати потешкоћу. Неке од чланица Одбора за Међународне рачуноводствене стандарде су затражиле помоћ за сврхе разумевања примене принципа IAS 32 на учешћа чланова и сличне инструменте који имају одређена обележја, и околности у којима та обележја утичу на класификацију као обавезе или капитала.

Делокруг

3 Ово тумачење се примењује на финансијске инструменте који спадају у делокруг IAS 32, укључујући и финансијске инструменте издате члановима кооперативних ентитета као доказ власничког учешћа члана у ентитету. Ово тумачење се не примењује на финансијске инструменте који ће бити или могу бити измирени инструментима сопственог капитала ентитета.

Предмет

4 Многи финансијски инструменти, укључујући и учешћа чланова, имају карактеристике капитала, укључујући право гласа и право учешћа у расподели дивиденди. Неки финансијски инструменти дају имаоцу право да захтева откуп за готовину или друго финансијско средство, али могу да садрже или буду предмет ограничења у погледу откупљивости финансијског инструмента. Како треба да се процењују ови услови откупа приликом одређивања да ли финансијски инструмент треба да се класификује као обавеза или капитал?

Консензус

5 Уговорно право имаоца финансијског инструмента (укључујући и учешћа чланова кооперативних ентитета) на захтев откупа не подразумева само по себи, да се финансијски инструмент класификује као финансијска обавеза. Ентитет мора да размотри све услове и околности финансијског инструмента приликом његове класификације као финансијске обавезе или капитала. Ови услови и околности обухватају релевантне локалне законе, прописе и статут ентитета који су важећи на датум класификације, али не и очекиване будуће измене ових закона, прописа или статута.

6 Учешћа чланова која би се класификовала као капитал ако чланови нису имали право да траже откуп представљају капитал ако је било који од услова описаних у параграфима 7 и 8 присутан или учешћа чланова имају сва обележја и испуњавају услове наведене у параграфима 16А и 16Б или параграфима 16Ц и 16Д стандарда IAS 32. Депозити по виђењу, укључујући и текуће рачуне, рачуне улога и сличне уговоре који се јављају када чланови делују као потрошачи су финансијске обавезе ентитета.

7 Учешћа чланова су капитал ако ентитет има безусловно право да одбије откуп учешћа чланова.

8 Локални закон, пропис или статут ентитета могу да садрже разне врсте забране откупа учешћа чланова, на пример безусловне забране или забране које се заснивају на критеријума ликвидности. Ако је откуп

¹ У августу 2005. године, IAS 32 је измењен у IAS 32 *Финансијски инструменти: презентација*. У фебруару 2008. године IASB је изменио IAS 32 тако да се захтева да се инструменти који имају сва обележја и испуњавају услове наведене у параграфима 16А и 16Б или параграфима 16Ц и 16Д стандарда IAS 32, класификују као капитални инструменти.

безусловно забрањен локалним законом, прописом или статутом ентитета, учешћа чланова представљају капитал. Међутим, одредбе локалног закона, прописа и статута ентитета којима се забрањује откуп само ако су услови – као што је угрожавање ликвидности – задовољени (или нису задовољени) немају за резултат то да се учешћа чланова сматрају капиталом.

9 Безусловна забрана може да буде апсолутна, тако да су сви откупи забрањени. Безусловна забрана може да буде делимична, тако да забрањује откуп учешћа чланова ако би откуп проузроковао да број учешћа чланова или износ уплаћеног капитала падне испод одређене границе. Учешћа чланова која су вишак у односу на забрану откупа се сматрају обавезом, осим ако ентитет нема безусловно право да одбије откуп као што је наведено у параграфу 7 или учешћа чланова имају сва обележја и испуњавају услове наведене у параграфима 16А и 16Б или параграфима 16Ц и 16Д стандарда IAS 32. У неким случајевима, број учешћа или износ уплаћеног капитала који је предмет забране се може мењати. Овакве промене забране откупа доводе до трансфера између финансијских обавеза и капитала.

10 Приликом почетног признавања, ентитет одмерава финансијску обавезу за откуп по фер вредности. У случају учешћа чланова са обележјем откупа, ентитет одмерава фер вредност финансијске обавезе за откуп по износу који није мањи од максималног износа који се треба платити према одредбама садржаним у статуту или применљивом закону, дисконтованом од првог датума када се могло захтевати плаћање тог износа (видети пример 3).

11 Као што захтева параграф 35 IAS 32, расподеле имаоцима инструмената капитала се признају директно у оквиру капитала, умањене за користи од пореза на приход. Камате, дивиденде и други приходи који се односе на финансијске инструменте класификоване као финансијске обавезе су трошкови, без обзира на то да ли су плаћени износи правно окарактерисани као дивиденде, камате или другачије.

12 Прилог, који је саставни део консензуса, садржи примере примене овог консензуса.

Обелодањивање

13 Када промена у забрани откупа узрокује трансфер између финансијских обавеза и капитала, ентитет треба посебно да обелодани износ, време и разлог трансфера.

Датум ступања на снагу

14 Датум ступања на снагу и прелазне одредбе овог тумачења су исти као и они за IAS 32 (ревидиран 2003. године). Ентитет треба да примењује ово тумачење за годишње периоде који почињу од 1. јануара 2005. године или касније. Ако ентитет примењује ово тумачење за период који почиње пре 1. јануара 2005. године, треба да обелодани ту чињеницу. Ово тумачење треба да се примењује ретроспективно.

14А Ентитет треба да примени измене параграфа 6, 9, А1 и А12 за годишње периоде који почињу 1. јануара 2009. године или касније. Уколико ентитет примени *Финансијски инструменти са правом поновне продаје емитенту и обавезе настале при ликвидацији* (измене IAS 32 и IAS 1) који је објављен у фебруару 2008. године за неки ранији период, треба такође да примени измене параграфа 6, 9, А1 и А12 за тај ранији период.

Прилог

Примери примене консензуса

Овај прилог је саставни део тумачења.

А1 Овај прилог садржи седам примера примене IFRIC консензуса. Ови примери не чине потпуну листу; могући су и други модели. Сваки пример претпоставља да нема других услова који би захтевао да се финансијски инструмент класификује као финансијска обавеза, и да финансијски инструменти немају сва обележја и не испуњавају услове наведене у параграфима 16А и 16Б или параграфима 16Ц и 16Д стандарда IAS 32.

Безусловно право на одбијање откупа (параграф 7)

Пример 1

Чињенице

А2 У статуту ентитета се наводи да се откуп врши искључиво према дискреционом праву ентитета. Статут не садржи даљу разраду или ограничења овог дискреционог права. У прошлости, ентитет никада није одбио да откупи учешћа чланова, мада управни одбор има право да то уради.

Класификација

A3 Ентитет има безусловно право да одбије откуп и учешћа чланова представљају капитал. IAS 32 успоставља принципе за класификацију који се заснивају на условима финансијског инструмента и наводе да претходна пракса, или намера извршења, исплате према дискреционом праву не активира класификацију као обавезе. У параграфу AG26 IAS 32 се наводи:

Када се преференцијалне акције не могу откупити, одговарајућа класификација се одређује помоћу других права која им се приписују. Класификација се заснива на процени суштине уговорних споразума и дефиниција финансијске обавезе и инструмента капитала. Када су расподеле имаоцима преференцијалних акција, било да су кумулативне или некумулативне, дискреционо право емитента, акције су инструменти капитала. На класификацију преференцијалне акције као инструмента капитала или финансијске обавезе не утиче, на пример:

- (а) историја вршења расподела;
- (б) намера да се врше расподеле у будућности;
- (ц) могући негативни утицај цене обичних акција емитента ако расподеле нису извршене (због ограничења на исплату дивиденди од обичних акција ако дивиденде нису плаћене за преференцијалне акција);
- (д) износ емитентових резерви;
- (е) очекивања емитента у погледу профита или губитка за одређени период; или
- (ф) способност или неспособност емитента да утиче на износ свог профита или губитка за одређени период.

Пример 2

Чињенице

A4 У статуту ентитета се наводи да се откупи врше искључиво према дискреционом праву ентитета. Међутим, у статуту се даље наводи да је одобрење захтева за откуп аутоматско осим ако ентитет није у стању да изврши исплате без кршења локалних прописа у погледу ликвидности или резерви.

Класификација

A5 Ентитет нема безусловно право да одбије откуп и учешћа чланова су финансијска обавеза. Ограничења описана у претходном тексту се заснивају на способности ентитета да измири своје обавезе. Њима се откуп ограничава само ако нису задовољени захтеви у погледу ликвидности или резерви, и то само до тренутка када се обезбеди задовољење ових захтева. Стога, они не узрокују, према принципима успостављеним у IAS 32, класификацију финансијског инструмента као капитала. У параграфу AG25 IAS 32 се наводи:

Преференцијалне акције се могу емитовати са различитим правима. При одређивању да ли је преференцијална акција финансијска обавеза или инструмент капитала, емитент процењује одређена права приписана акцији да би утврдио да ли она показује основне карактеристике финансијске обавезе. На пример, преференцијална акција која обезбеђује откуп на одређени датум или према опцији имаоца садржи финансијску обавезу зато што емитент има обавезу да пренесе финансијска средства на имаоца акција. *Потенцијална неспособност емитента да задовољи обавезу да откупи преференцијалну акцију када се уговором то од њега захтева, било због недостатка средстава, ограничења у статуту или недовољног профита или резерви, не негира ову обавезу.* (наглашавање курзивним словима додато)

Забране откупа (параграфи 8 и 9)

Пример 3

Чињенице

A6 Кооперативно ентитет је у прошлости емитовао акције својим члановима на различите датуме и за различите износе на следећи начин:

- (а) 1. јануара 20X1. године 100,000 акција по н.ј. 10 свака (н.ј. 1,000,000);
- (б) 1. јануара 20X2. године 100,000 акција по н.ј. 20 свака (н.ј. 2,000,000 тако да је укупан износ емитованих акција н.ј. 3,000,000).

Акције су откупиве по захтеву по износу по коме су емитоване.

A7 У статуту ентитета се наводи да укупни откуп не може да пређе 20% највећег броја неисплаћених учешћа чланова. На дан 31. децембра 20X2. године ентитет има 200,000 неисплаћених учешћа, што је највећи број неисплаћених учешћа чланова и није било откупа учешћа у прошлости. На дан 1. јануара 20X3. године ентитет мења свој статут и повећава дозвољени ниво укупног откупа на 25% највећег броја неисплаћених учешћа чланова.

Класификација

Пре измене статута

A8 Учешћа чланова која представљају вишак у односу на забрану откупа су финансијске обавезе. Кооперативни ентитет приликом почетног признавања одмерава ову финансијску обавезу по фер вредности. Због тога што се ове акције могу откупити по захтеву, кооперативни ентитет одређује фер вредност ових финансијских обавеза у складу са захтевима параграфа 49 IAS 39, који каже: "Фер вредност финансијске обавезе са

обележјем потражње (на пример, депозит по виђењу) није мања од износа који се може платити приликом потражње..." У складу са тим, кооперативни ентитет као финансијску обавезу класификује максимални износ исплатив по захтеву према одредбама откупа.

A9 На дан 1. јануара 20X1. године максимални износ који се може исплатити према одредбама у вези откупа је 20,000 акција по н.ј. 10 и у складу са тим ентитет класификује н.ј. 200,000 као финансијску обавезу а н.ј. 800,000 као капитал. Међутим, 1. јануара 20X2. године због нове емисије акција по н.ј. 20, максимални износ који се може платити према одредбама у вези откупа се повећава на 40,000 акција по н.ј. 20. Додатне акција по н.ј. 20 стварају нову обавезу која се приликом почетног признавања одмерава по фер вредности. Пошто су ове акције емитоване обавеза је 20% укупних акција које су емитоване (200,000), одмерених по н.ј. 20, или н.ј. 800,000. Ово захтева признавање додатне обавезе од н.ј. 600,000. У овом примеру не признаје се никакав добитак или губитак. У складу са тим, ентитет сада класификује н.ј. 800,000 као финансијску обавезу и н.ј. 2,200,000 као капитал. Овај пример претпоставља да ови износи нису мењани између 1. јануара 20X1. године и 31. децембра 20X2. године.

После измене статута

A10 После промене статута од кооперативног ентитета може да се захтева да откупи максимално 25% неисплаћених акција или максимално 50,000 акција по н.ј. 20 свака. У складу са тим, 1. јануара 20X3. године кооперативни ентитет класификује као финансијску обавезу износ од н.ј. 1,000,000 што је максимални износ који се може платити по захтеву према одредбама у вези откупа, како је одређено у складу са параграфом 49 IAS 39. Ентитет стога, на дан 1. јануара 20X3. године, врши трансфер из капитала у финансијске обавезе износа од н.ј. 200,000, остављајући н.ј. 2,000,000 класификовано као капитал. У овом примеру ентитет не врши признавање добитка или губитка по основу трансфера.

Пример 4

Чињенице

A11 Локални закон који се односи на пословање кооперативних ентитета, или услови статута ентитета, забрањују ентитету да откупљује учешћа чланова ако би се тим откупом смањили уплаћени капитал чланова испод 75% највећег износа уплаћеног капитала од учешћа чланова. Највећи износ за одређено кооперативно ентитет је н.ј. 1,000,000. На крају извештајног периода салдо уплаћеног капитала је н.ј. 900,000.

Класификација

A12 У овом случају, н.ј. 750,000 би се класификовало као капитал а н.ј. 150,000 би се класификовало као финансијска обавеза. Поред параграфа који су већ цитирани, параграф 18(б) IAS 32 у једном делу наводи:

...финансијски инструмент који даје имаоцу право да прода назад емитенту за готовину или друго финансијско средство ("продајни инструмент") је финансијска обавеза осим уколико се ради о инструменту који је класификована као капитални инструмент у складу са параграфима 16А и 16Б или параграфима 16Ц и 16Д. Финансијски инструмент је финансијска обавеза чак и када се износ готовине или другог финансијског средства одређује на основу индекса или друге ставке која има потенцијал повећавања или смањивања. Постојање опције за имаоца да прода инструмент назад емитенту за готовину или друго финансијско средство значи да продајни инструмент мора да задовољи дефиницију финансијске обавезе, осим уколико се ради о инструменту који је класификована као капитални инструмент у складу са параграфима 16А и 16Б или параграфима 16Ц и 16Д.

A13 Забрана откупа описана у овом примеру се разликује од ограничења описаних у параграфима 19 и АG25 IAS 32. Те рестрикције су ограничења по основу способности ентитета да плати износ доспеле финансијске обавезе, то јест спречавају исплату обавезе само ако су задовољени одређени услови. За разлику од тога, овај пример описује безусловну забрану откупа који превазилази одређени износ, без обзира на способност ентитета да откупи учешћа чланова (на пример, имајући у виду његове резерве готовине, профит или резерве за расподелу). У суштини, забрана откупа спречава ентитет да створи било какву финансијску обавезу по основу које би морао да исплати више од одређеног износа уплаћеног капитала. Стога, део учешћа који је предмет забране откупа није финансијска обавеза. Док се учешћа сваког члана могу откупљивати појединачно, део укупних неисплаћених учешћа се не може откупити у другим околностима осим приликом ликвидације ентитета.

Пример 5

Чињенице

A14 Чињенице за овај пример су дате у примеру 4. Поред тога, на крају извештајног периода, захтеви одређеног правног система у вези ликвидности спречавају ентитет да откупљује било какве учешћа чланова осим уколико износ његове готовине и краткорочних инвестиција није већи од одређеног износа. Ефекат ових захтева у погледу ликвидности на крају извештајног периода је тај да ентитет не може да плати више од н.ј. 50,000 за откуп учешћа чланова.

Класификација

A15 Као и у примеру 4, ентитет класификује н.ј. 750,000 као капитал а н.ј.150,000 као финансијску обавезу. Ово је због тога што се износ класификован као обавеза заснива на безусловном праву ентитета да одбије откуп, а не на условљеним ограничењима која спречавају откуп само у случају да ликвидност или други услови нису задовољени и то само до тренутка испуњења ових захтева. У овом случају примењују се одредбе параграфа 19 и AG25 IAS 32.

Пример 6

Чињенице

A16 Статут ентитета забрањује откуп акција чланова, осим до нивоа прихода добијених емитовањем додатних акција чланова новим или постојећим члановима током претходне три године. Приходи од емитовања акција чланова морају да се искористе за откуп акција за које су чланови тражили откуп. Током три претходне године, приходи од емитовања акција чланова су били н.ј.12,000 и ниједна акција члана није била откупљена.

Класификација

A17 Ентитет класификује н.ј.12,000 од акција чланова као финансијску обавезу. У складу са закључцима датим у примеру 4, акција чланова које су предмет безусловне забране откупа нису финансијска обавеза. Оваква безусловна забрана се примењује на износ који је једнак приходима од акција емитованих пре претходне три године, и у складу са тим, овај износ се класификује као капитал. Међутим, износ који је једнак приходима од акција емитованих у претходне три године није предмет безусловне забране откупа. У складу са тим, приходи од емитовања учешћа чланова у претходне три године узрокују настанак финансијске обавезе све до тренутка када више нису доступне за сврхе откупа акција чланова. Као резултат, ентитет има финансијску обавезу једнаку износу прихода од акција емитованих током три претходне године, умањеног за све откупе током тог периода.

Пример 7

Чињенице

A18 Ентитет је кооперативна банка. Локални закон који управља пословањима кооперативних банака захтева да најмање 50% укупних "неизмирених обавеза" ентитета (термин дефинисан у прописима који обухвата рачуне учешћа чланова) мора да буде у облику уплаћеног капитала чланова. Ефекат овог прописа је да уколико су све неизмирене обавезе кооперативног ентитета у облику учешћа чланова, кооперативни ентитет је у могућности да их све откупи. На дан 31. децембра 20X1. године ентитет има укупне неизмирене обавезе од н.ј. 200,000 од којих н.ј. 125,000 представља рачуне учешћа чланова. Услови рачуна учешћа чланова дозвољавају држаоцу да их откупи по захтеву и не постоје ограничења откупа по основу статута ентитета.

Класификација

A19 У овом примеру учешћа чланова се класификују као финансијске обавезе. Забрана откупа је слична ограничењима описаним у параграфима 19 и AG25 IAS 32. Ово ограничење је условно ограничење по основу способности ентитета да плати доспели износ финансијске обавезе, то јест спречава исплату обавезе само ако су испуњени одређени услови. Детаљније, од ентитета може да се тражи да откупи читав износ учешћа чланова (н.ј. 125,000) ако је исплатило све своје друге обавезе (н.ј.75,000). Као последица тога, забрана откупа не спречава ентитет да евидентира финансијску обавезу откупа која је већа од одређеног броја учешћа чланова или износа уплаћеног капитала. Дозвољава се ентитету да одложи откуп док се не испуне услови, то јест док не исплати друге обавезе. Учешћа чланова у овом примеру нису предмет безусловне забране откупа и стога се класификују као финансијске обавезе.